

SPOR YÖNETİMİNDE SİSTEM YAKLAŞIMI

A. Azmi YETİM(*)

GİRİŞ

Pek çok anlamı bulunan yönetim, en genel ifadeyle, rasyonel eylem olarak tanımlanmaktadır. Rasyonel eylem kavramı, istenilen amaçları en az kayıpla gerçekleştirmek olarak ele alınabilir. Bu kavrama dayanılarak tanımlanan yönetim, yüksek derecede rasyonelliği olan iş birliği içindeki insan çabalarını ifade etmektedir.

Esasen yönetimin insan ve materyallerin mal ve hizmet üretmek amacıyla örgütlenmesi, sevk ve idare edilmesi olarak tanımlanabileceği düşünülürse, kamu, işletme, eğitim, spor vb. yönetimleri ayrımındaki amaç farklılıklarının günümüz modern yönetim anlayışına sahip ülkelerdeki uygulama bakımından fazla bir önemi kalmadığı söylenebilir (Sağlam, 1979, s.29).

Kuşkusuz yönetimin bu genel tanımlaması spor açısından da geçerlidir. Çünkü her toplumsal kurum gibi spor da formel ve informal bağlarla toplum sistemine bağlıdır, bu açıdan bakıldığında, spor yönetimi, 'Toplum genelinde kurumlaşmış yöneten-yönetilen ayrımını spor özelinde sporcu-yönetici ayrımı olarak tekrarlayan ve hiyerarşik-otoriter bir düzenlemeyle spor yaptıran bir makine" olarak tanımlanabilir (Fişek, 1983,s.84).

Önceden belirlenmiş olan amaçları gerçekleştirmek için bir takım faaliyetleri insan gücüyle ve insanlarla birlikte yürütmek anlamına gelen yönetim, insanlık tarihi boyunca önemli olmasına rağmen bilimsel inceleme konusu olma niteliğini 20. yüzyılda kazanmıştır (Dereli, 1981, s. 1).

Yukarıda kısaca tanımları verilen yönetimin gelişim süresi genellikle üç ayrı döneme ayrılarak incelenmektedir. Yönetim olgusunun kronolojik olarak gelişimini de belirleyen bu dönemlerden söz edilirken genellikle 'Yönetim Yaklaşımları' ifadesi kullanılmaktadır. Bu yaklaşımlar, örgütsel yapıya ağırlık veren klasik yaklaşımlar, insan unsuruna ağırlık veren dav-

(*) Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu / ANKARA

ranışçı yaklaşımlar ile örgütü ve insanı bir bütün olarak gören sistemci yaklaşımlardır (Türkel, 1983, s.22-23).

Bu yazının konusu çerçevesinde ele alınan sistem yaklaşımı, çeşitli yönetim olaylarını bütün halinde incelemeyi öngörüne bir düşünce biçimi olarak görülmektedir. Klasik ve davranışçı yaklaşımlarda görülen eksiklikleri yeni bir bakış açısıyla ele alarak bir senteze ulaştırmaya çalışm sistem yaklaşımı, yönetimle ilgili olaylara da uygulanarak "Yönetimde Sistem Yaklaşımı" adını almaktadır.

Aşağıda sistem yaklaşımı temel çizgileriyle ele alınırken bu yaklaşımın spor yönetiminde hangi anlama geldiği ve uygulamaya nasıl yansıdığı açıklanmaya çalışılacaktır.

SİSTEM, SİSTEM YAKLAŞIMI VE ÖZELLİKLERİ

Sistem yaklaşımı, temelde olayları bütün halinde incelemeyi öngören bir düşünce tarzıdır. Sistem, birbiriyle ilişkili belirli parçalardan oluşan bir bütün olarak tanımlanabilir.

Başka bir ifadeyle sistem, bir takım küçük parçalardan oluşan, kendisi veya daha büyük bir sistemin ya da sistemlerin parçası olarak faaliyette bulunan bir bütündür (Kaya, 1986, s.80-81).

Sistemi oluşturan parçalara alt sistem, sistemin bağlı olduğu daha büyük sistemlere de üst sistem denir. Bir örnek vermek gerekirse, herhangi bir spor organizasyonunu sistem olarak düşünelim. Böyle bir organizasyonda yönetim, fiziki imkanlar, sporcucu, personel gibi çeşitli unsurlar yer almaktadır. Doğal olarak, bu unsurların belli bir düzen ve uyum içinde çalışması halinde organizasyonun amaçlarına ulaşılacaktır. O halde bir sistem, istenilen bir etkiye ulaşmak için düzenli şekilde bir etkileşim içinde olan ve birlikte çalışan, birbirine bağlı, birbiriyle ilişkili elemanlar toplamıdır (Frost, Lockant ve Marshall, 1983, s.78).

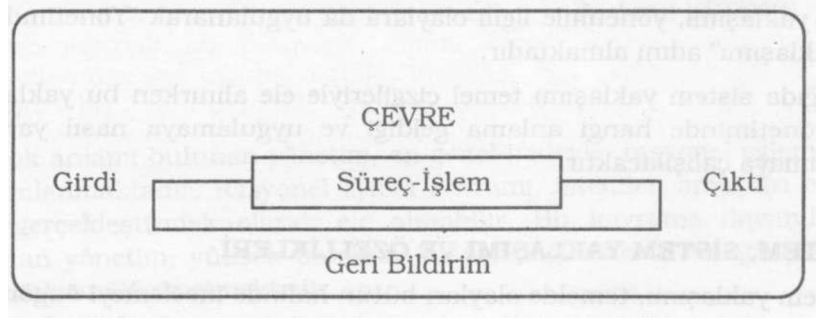
Burada önemli olan alt sistemlerin düzenli bir biçimde çalışmasıdır. Çünkü alt sistemlerden birinin bile düzensiz çalışması sistemi tümüyle olumsuz yönde etkileyebilecektir.

Sistemin bir diğer özelliği de açık veya kapalı olmasıdır. Açık sistemler çevresiyle ilişki içinde olan ve denge eğilimi taşıyan sistemlerdir. Sistem açısından denge, girdilerle çıktılar arasında bulunan bir oranı ifade etmektedir (Kaya, 1986, s. 80). Bütün açık sistemler çevrelerine duyarlı olmak zorundadırlar. Kapalı sistemlerde ise böyle bir zorunluluk yoktur.

Herhangi bir açık sistem (bir spor kulübü, spor teşkilatı) çevresinden enerji alan, bu enerjiyi belli bir süreç içinde işleme tabi tutan ve bu işlem

sonucunda çevreye çıktı olarak sunan bir faaliyetler dizisi içindedir. Buna göre sistemi aşağıdaki şekilde ifade etmek mümkündür (Hicks. ve Güllett, 1981, s. 164-165).

BİR SİSTEM OLARAK ORGANİZASYON

Şekil 1. Sistem Modeli

Modern teori organizasyonu, beş temel bölümden oluşan bir sistem olarak görür. Bu bölümler Şekil 1'de de görüldüğü gibi 1- Girdiler, 2- Süreç, 3- Çıktılar, 4- Geri Besleme ve 5- Çevre'dir

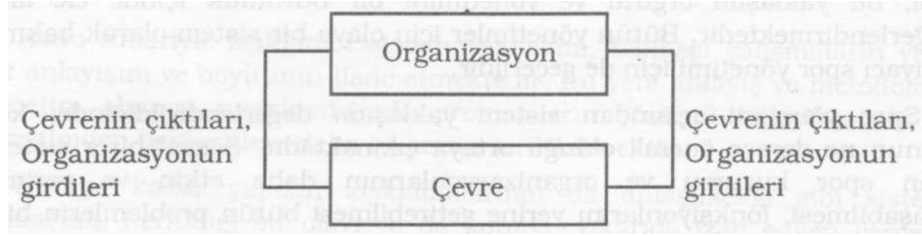
Girdiler örgütün amaçlarını gerçekleştirmeyi sağlayan gerekli şeylerdir. Spor sisteminde girdileri bilgi, değerler, hedefler, insan gücü ve kaynaklar şeklinde ele almak mümkündür (DPT, 1979, s.98-99).

Girdilerin belli bir süreç içinde amaca uygun olarak işleme tabi tutulması ve bu işlem sonucunda faydalı bir hale getirilmesi faaliyetlerine işlem ya da süreç adı verilir. Söz konusu bu işlemden sonra çıktıların faydalı bir şekilde çevreye sunulmasına da "çıkıtı" denilmektedir.

Sistemde geri bildirim (feed-back) ise yukarıda izah edilen sürecin etkili olabilmesi bakımından, çıktı aşamasından girdi aşamasına doğru bir bilgi akışını sağlayan mekanizmadır.

Modern teorinin en önemli özelliklerinden birisi de organizasyonu "uyabilen" bir sistem olarak görmesidir. Yani, organizasyonun bulunduğu çevre içinde hayatını sürdürmesi gerekiyorsa, çevrenin değişen şartlarına devamlı olarak uyması gerekir. O halde, organizasyon ve çevresi Şekil-2 de görüldüğü gibi birbirine bağlıdır. Organizasyon ve çevresi bir tür dinamik denge içinde bulunmakta ve değişmeler karşısında bölümlerini gerektiği gibi yeniden tanzim etmektedirler. Yani, modern teori or-

ganizasyonu ekolojik anlamda ele almakta ve olumsuz geri besleme yoluyla uyum sağlayan açık bir sistem olarak görmektedir.

Bir organizasyon, sahip olduğu kaynaklar nedeniyle çevreye bağlıdır. Buna karşılık organizasyonunun sağladığı ürünler (çıktılar) çevre tarafından değerlendirilir (Hicks ve Gullett, 1981, s. 168-169).

Organizasyonlarla ilgili ekolojik ve çevredeki değişmelere uyum görüşü son derece anlamlı bir etki sağlamıştır. Modern teorinin dikkatlerini organizasyonunun çıktısı ve onun varlığının nedenlerine yönelmiş olduğu söylenebilir. Öteki yönetim teorileri dikkatlerini daha çok organizasyonların süreçleri ve faaliyetleri üzerine yöneltmiş oldukları bilinir. Klasik ve davranışçı yaklaşımlar için kendisi (işlemler) üzerinde dururken, modern yaklaşımda amaçlara göre yönetim (çıktılar) konusuna önem verilmektedir. Sistem yaklaşımının üzerinde önemle durduğu husus, eğer bir organizasyon değerli çıktılar üretmiyorsa onun varlığının nedeni yoktur (Hicks ve Gullett, 1981, s 170).

Sistem yaklaşımı, klasik ve neo-klasik yaklaşımları çağdaş kavramlarla birleştiren organizasyonların ve yönetimin genel bir teorisi olarak düşünülebilir. Bu, bir organizasyonu bünye içinde yer alan ve bünye tarafından kontrol edilen dinamik bir süreç olarak görmek yoluyla başarılır.

Konuyu açıklayıcı bir örnek olarak herhangi bir spor kulübündeki sportif eğitim faaliyetleri ele alınabilir. Bu tür bir örgütte sporcu yetiştirmek için gerekli olan insan gücü, bilgi, araç-gereç vb. unsurların hepsi girdilerdir. Bu girdilerin sportif eğitim programları çerçevesinde yetiştirilmeleri sistemin süreç kısmını oluşturur. Sürecin sonunda ortaya çıkan sporcu ise, sistemin çıktılarıdır. Sistemin girdi-süreç-çıkıtı akışının düzenli olmasını sağlayan mekanizma ise geri bildirim (feed-back)'dir. Sosyal bir sistem olan spor organizasyonu çevreden aldığı girdileri işleyerek yine çevreye sunar. Çevrenin, çıktıları olumlu bir biçimde kabul etmesi sürecin iyi işlediğini ve iyi ürünler ürettiğini gösterir. Bu da organizasyon sisteminin başarılı olduğunu gösterir.

SPOR YÖNETİMİNDE SİSTEM YAKLAŞIMI

Sistem tanımı ve sistem yaklaşımı açıklamalarından da anlaşılacağı gibi, bu yaklaşım örgütü ve yönetimini bir bütünlük içinde ele alıp değerlendirmektedir. Bütün yönetimler için olaya bir sistem olarak bakma ihtiyacı spor yönetimi için de geçerlidir.

Spor yönetimi açısından sistem yaklaşımı değerlendirildiğinde, konunun ne derece önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Sosyal birer sistem olan spor kurumu ve organizasyonlarının daha etkin ve verimli çalışabilmesi, fonksiyonlarını yerine getirebilmesi bütün problemlerin birlikte ele alınması ve çözüme gidilmesiyle mümkündür (Çalık, 1988, s.20).

Spor yönetiminde sistem yaklaşımı, spor yönetiminin temel konularını oluşturan teşkilat, yönetim, federasyon ve klüp gibi örgütlere ve bu örgütlerde cereyan eden olaylara sistem (bütün) açısından bakmak anlamını taşımaktadır. Spor sistemi, onu oluşturan parçaların bütünü olarak ele alınarak, bu bütünü oluşturan parçalar ve aralarındaki ilişkiler analize tabi tutulmaktadır.

Spor yönetiminde sistem yaklaşımı genellikle aşağıda belirtilen konular üzerinde durmaktadır (Frost, Lock Hart ve Marshall, 1983, s. 7).

- Spor organizasyonları dinamiktir ve sürekli değişir.
- Spor organizasyonlarının aktiviteleri spor özel amaçlarına yöneliktir.
- Gerekli olan süreçleri göz önünde tutan sistematik bir geri besleme vardır.
- Organizasyonun çevresinde sürekli bir değişimle birlikte bu değişime uyum da vardır.
- Organizasyonun birimleri arasında sürekli koordinasyon ve etkileşim vardır.
- Amaçlara ulaşılırken gerekli süreçler ve işlemler düzenlidir.
- Mevcut işlemlerin düzenli olarak değerlendirilmesi ve ihtiyaç duyulduğunda önceliklerin yeniden düzenlenmesi söz konusudur.
- Yaratıcılık ve yenilik spor organizasyonlarının özelliğidir.

SONUÇ

Son zamanlarda meydana gelen bilimsel ve teknolojik gelişme ve değişimler toplumların bütün kurum ve organizasyonlarını ve sosyal yapılarını etkilemektedir. Buna paralel olarak iş bölümü ve uz-

manlaşmanın artması, ihtiyaçların çeşitlenerek çoğalması, her çeşit organizasyon ve yönetimlerin daha sistemli çalışmasını zorunlu hale getirmiştir.

Konu itibariyle açıklanan sistem yaklaşımı, bilimsel çalışmaların yeni bir anlayışını ve boyutunu ifade etmektedir. Bu yeni anlayış ve metodoloji, yönetim alanına uygulandığında problemlerin çözümü kolaylaşacak ve yönetimden beklentilere daha iyi cevap verilebilecektir.

Buraya kadar yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı gibi sistem yaklaşımı herhangi bir olayı ya da konuyu yıkanda izah edilen çerçeve kapsamında ele alarak incelemeyi gerektirir. Konu bir bütün olarak düşünülmeli ve bu bütünü oluşturan parçalar ve birbirleri ile olan ilişkileri analiz edilmelidir.

Herhangi bir spor organizasyonundaki yönetim, personel, finans, vb. gibi faaliyetlere sistemci görüş açısından bakmak, spor yönetiminde sistem yaklaşımı olarak ifade edilebilir. Buna göre spor organizasyonu bir bütün (sistem) olarak düşünülmesi sistemi oluşturan parçalar alt sistemler ve aralarındaki ilişkiler ayrı ayrı incelenerek karşılaşılan yönetim problemlerine çözüm aranmalıdır.

Böylece spor organizasyon ve yönetimlerinin çağdaş yönetim anlayışı çerçevesinde ve konuya bir bütün olarak yaklaşarak, belirlenen amaçlara ulaşması mümkün olabilecektir.

KAYNAKLAR

1. Çalık, T., Çalık, C., "Sistem Yaklaşımının Yönetim Açısından Anlam ve Önemi", Kooperatifçilik Dergisi, Nisan-Mayıs Haziran, ANKARA, 1988.
2. Dereli, T., Organizasyonda Davranış, İSTANBUL, 1981.
3. DPT, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyon Raporu, DPT Yayını, ANKARA, 1979.
4. Fişek, K.; Spor Yönetimi, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fak. Yayını No: 515, ANKARA, 1983.
5. Frost, B.R. Barbara D.L. ve Stanlay, S.M., Administration of Physical Education and Athletic, Concepts and Practices 1983, Wm. L. Brown Publishers Dubuque, Iowa.
6. Hicks, H.G. Ve C, Ray Gullett, Organizasyonlar; Teori ve Davranış (Çeviren Besim BAYKAL), İSTANBUL, 1981.
7. Kaya, Y.K. Eğitim Yönetimi, ANKARA, 1986.
8. Sağlam, M., Örgütsel Değişme, TODAİE Yayın No: 185, ANKARA, 1979.
9. Türkel, S., Kamu İktisadi Teşebbüslerinde Yönetim Anlayışı, H.Ü.İ.B.F. Yayını ANKARA, 1983.